

kalendárium

Georges Seurat: *Vasárnap Port-en-Bessinnél*, 1888
(olaj, vászon, 65 × 81 cm)
Kröller-Müller Museum, Otterlo

Szerkesztette:

Gréczi Emőke

SEURAT, SIGNAC, VAN GOGH – A POINTILLIZMUS ÚTJAI • ALBERTINA, BÉCS •

2017. január 8-ig • Bár Georges Seurat mindössze harmincegy évet él, kortársai, barátai tudták, hogy az általa alkalmazott festészeti móddal iskolát teremtett: a pointillizmust. A több mint száz alkotást felvonultató kiállításon a stílus legfontosabb képviselői (Seurat és Signac) mellett a kortársak és utódok 1886 és 1930 között készült olajképei, akvarelljei és grafikai láthatók. Az optikai elméletek szerint, pontszerű ecsetkezeléssel felépített festészet a posztimpresszionisták körében is követőkre talált, többek között Matisse, Derain, Severini, Picasso szintén alkalmazta a „pöttyözés” technikáját – ahogy ezt a Bécsben most kiállított műveik is bizonyítják. A módszernek egy sajátos útját követte Van Gogh, aki az apró pontok helyett négyzetekből, mozaikszerű elemekből építette fel festményeit. A kiállítás a holland Kröller-Müller Múzeummal való együttműködés eredményeként jött létre.

ELKÉPZELNI EGY MOZGALMAT: A MA BUDAPESTEN • KASSÁK MÚZEUM • 2017.

január 15-ig • A Ma nem pusztán egy folyóirat volt, amelyet Kassák Lajos alapított 1916-ban, hanem egy művészeti és politikai mozgalom, amely kultúra- és társadalomformáló erőként kívánt működni. Az ideált, a Ma-kör szándékait, eszméjét mutatja be a Kassák Múzeum kiállítása: a folyóirat köre, holdudvara szakítani próbált minden esztétikai és társadalmi eszmével, amit lezárandónak, túlhaladottnak, követésre nem méltónak talált. Törekvése messze túl lépett egy avantgárd művészeti fórum létrehozásán: a világot akarta megváltoztatni. Ezeket a programokat kiáltványokon, plakátokon hirdették, programokat, kiállításokat, előadóesteket szerveztek, erősítve a folyóirat mögött álló mozgalom egységességét és az intézményesülés szándékát. A Dobó Gábor és Szeredi Merse Pál kurátorok által rendezett kiállítás folytatása a múzeum tavalyi, A Tett folyóirat rövid, de hatásában megkerülhetetlen időszakáról összeállított tárlatának és a Kassák által alapított folyóiratok bemutatását szolgáló sorozatnak.

GRÓF FERENC: MUTATÓ NÉLKÜL – G. A. ÚR X-BEN • FŐVÁROSI KÉPTÁR KISCELLI MÚZEUM • 2016. december 31-ig • Bernáth Aurélnak az 1958-as Brüsszeli Világkiállítás magyar pavilonjához készült pannóját és Déry Tibor ugyancsak 1958-ban írott G. A. úr X-ben című regényét állítja párhuzamba Gróf Ferenc (a francia-magyar Sociéte Réaliste tagja) és Mélyi József kurátor a Kiscelli Múzeum templomterében. Pontosabban azok az asszociációk jelennek meg képben, írásban és egyéb dokumentumokon keresztül, amelyek a két alkotó és a két alkotás kapcsán felmerültek: kettejük barátsága, az aktuális rendszerhez való

viszony és ahogyan ezt a két mű tükrözi. A Fővárosi Képtár raktárában évtizedek óta érintetlenül álló, részekre bontott gigantikus alumínium-tablót – a Gróf Ferenc által újragondolt formában – rekonstruálták, és hasonló módon a regény egyes részleteit és elemeit kiemelték az eredeti kontextusból, így új értelmet nyert mindkét elfeledett alkotás. Korfestés gyanánt külön teremben láthatók a Kádár-kormány legitimációját jelentő (jelenteni próbáló) brüsszeli magyar kiállítás dokumentumai: fotók, programtervek, mozgóképek, a pavilon számára készült, mára megsemmisült vagy eredeti rendeltetésüktől megfosztott alkotások reprodukciói. Így lesz egyre szembetűnőbb a kontraszt a börtönkórházban regényt író Déry és a bőséget, de-rűt sugárzó kiállítás és az ebben részt vevő Bernáth Aurél között. A valóság ennél természetesen sokkal árnyaltabb volt, hiszen Déry hamar kiegyezett a rendszerrel, Bernáth pedig – bizonyos esetekben, például főiskolai tanárként – szembement azzal, ettől válik a párhuzam még a láthatónál is jóval több rétegűvé.

GYEREK/KOR/KÉP • BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM • 2017. február 19-ig • Ha gyermek a témája egy képzőművészeti alkotásnak vagy legalább szerepel rajta, akkor jellemzően három csoportba oszthatók a művek: a kised Jézus Mária társaságában, családi idillt ábrázoló zsáner, esetleg a megrendelő vagy a művész gyermeke – ilyenkor a mű a történelmi arcképcsarnok vagy a művészi életrajz részének tekinthető. A téma a 20. században lesz árnyaltabb és változatosabb, a Madonna- (Szent Család-) ábrázolások helyett a gyerek sokszor a kiszolgáltatottság, nélkülözés szimbólumaként jelenik meg. A festmények, grafikák mellett külön csoportot alkotnak a szociofotók. A BTM kiállítása kétszáz alkotás segítségével négyszáz évet tekint át olyan társadalmi és kultúrtörténelmi kategóriák mentén, mint az anyaság, a játék, a szegénység, a háború vagy a nosztalgia, az így felállított műtárgycsoportok alapján pedig kibontható, hogy a család és a gyerek milyen rangot és szerepet kapott a különböző korokban és társadalmi rétegekben. A kiválasztott művészek többsége a romantika és a biedermeier korszakát (Borsos József, Lotz Károly, Molnár József, Marastoni Jakab), a 20. századi modernizmust (Szőnyi István, Berény Róbert, Bernáth Aurél, Anna Margit) és a kortárs művészetet (Iski Kocsis Tibor, Kósa János, Hajdú Kinga, Esterházy Marcell) képviseli, egy önálló szekció pedig a Gödöllői Művésztelep (Nagy Sándor, Kriesch Laura) családmodelljét jeleníti meg. A koncepció Révész Emese munkája, a kiállításához katalógus és számos múzeumpedagógiai foglalkozás kapcsolódik.

#BARTÓK • LUDWIG MÚZEUM • 2017. január 29-ig • Hogyan jelenik meg a kortárs képzőművészetben Bartók Béla zenei öröksége? Hogyan fordítható le a vizualitás nyelvére a bartóki eszmeiség? A zeneszerző születésének 135. évfordulója alkalmából nyílt kiállításon olyan, főként konceptuális művek láthatók, amelyeken tetten érhető Bartók zeneelméleti, gyűjtői és szerzői működésének hatása, a tudomány, a technika és a művészet metszéspontjában. Hogy mennyire élő Bartók modernizmusa, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a neoavantgárd

művészei (Maurer Dóra, Pinczehelyi Sándor, Konok Tamás, Lakner László, Sugár János) mellett a mai alkotók is a progresszió szimbólumaként, ihlető forrásként használják: éppen a képzőművészet és a zene közötti élő kapcsolat fenntartására bő egy éve létrejött Hermina Galéria több fiatalja is képviselteti magát a kiállításon. A kiállított műtárgyak sokféle műfajt képviselnek, a hagyományos fotográfiák, grafikák, színpadi látványtervek mellett többféle interaktív, technikai alkotás is szerepel a C3 Kulturális és Kommunikációs Központ Alapítvány együttműködésével létrejött tárlaton, amelyet kurátorként Bálványos Anna, Fabényi Júlia, Készman József, Peternák Miklós és Szipőcs Krisztina jegyezték.

SZENT VAGABUNDUS – KILENCVEN ÉVE SZÜLETETT JÁNOSSY FERENC FESTŐMŰVÉSZ • **MAGYAR NEMZETI MŰZEUM PALÓC MŰZEUMA, BALASSAGYARMAT** • 2017. február 27-ig • A Nagybányán, majd a főiskolán Szőnyinél és Kmettynél tanuló Jánossy pályáját az Európai Iskola „fiataljai” (Nurudsány Zoltán, Hantai Simon, Hegyi György) körében kezdte: műveit először a Galéria a 4 Világtájhoz állította ki 1946-ban. Az ötvenes években írók-költők (Mándy, Pilinszky) körében forgott, majd a forradalomban vállalt szerepe miatt 1956 után Svájcba emigrált. Viszonylagos sikerei ellenére az amnesztia után, 1963-ban hazatért, és rendszerkonform, a Képcsarnok Vállalat kívánalmainak megfelelő dekoratív festészetet művelt. 1964 után Balassagyarmat közéletének fontos figurájává vált, itt élt haláláig. A rendkívül művelt, öntörvényű és szókimondó festő szerepet kapott Bódy Gábor filmjeiben, akit egy vidéki elmeógyógyintézetben ismert meg – Bódy tanulmányúton, Jánossy kezelésen volt az intézményben. De szerepelt Tarr Bélánál és Császár István novelláiban is. Műveiből a legtöbbet Balassagyarmat képtára őrzi. A kiállítás a mindössze ötvenhat évet élt, mára kisé elfeledett művészre emlékezik.

„YOU SAY YOU WANT A REVOLUTION?” LEMEZEK ÉS LÁZADÓK 1966–1970 • **VICTORIA & ALBERT, LONDON** • 2017. február 26-ig • Polgári jogi forradalom, multikulturalizmus, környezetvédelem, fogyasztói társadalom, neoliberalizmus, közösségi gondolkodás – ezek az eszmék nemcsak a hatvanas évek második felének nyugati társadalmát határozták meg, de máig hívószavak a politikában és a populáris kultúrában egyaránt, a „befeztetlen forradalom” eszméinek tekinthetők. A kiállítás a korszak emblematikus eseményeit, figuráit idézi fel a lázadásra és a szabadság igényére helyezve a hangsúlyt, hiszen ekkor történtek a legnagyobb lépések többek között a homoszexualitás, a női függetlenség és az abortuszhoz való jog társadalmi és jogi elfogadtatására. A kiállítás a zenén, formakultúráján, divaton, filmen és politikai mozgalmakon keresztül ábrázolja ezt az időszakot, olyan emblematikus alkotásokkal, mint a *Nagyítás* című film, a Beatles *Bors őrmestere*, a *Hair* musical vagy a woodstocki koncertek, kiemelve, hogy sem előtte, sem utána nem volt ennyire túlpolitizált a populáris zene, mint a hatvanas évek végén. Ebben az időben indultak azok a hippimozgalomból kinőtt kaliforniai garázsállalkozások is, amelyekből később a nagy komputercégek létrejöttek. Most

Instal·lació a *You Say You Want a Revolution* című kiállításon
Victoria and Albert Museum

először lehet látni George Harrison fellépőruháját (az özvegy jóvoltából), amelyet a *Bors őrmester*-lemez borítóján viselt, John Lennon kéziratát a *Lucy in the Sky with Diamonds* című dalához, de a NASA is kölcsönadott egy darab követ a Holdról... (a kiállítás címét ugyancsak a Beatlestől kölcsönözték, a *Revolution* című 1968-as dalának első sorának felhasználásával).

ÁLOM X VALÓSÁG. MŰVÉSZET ÉS PROPAGANDA 1939–45 • SZLOVÁK NEMZETI GALÉRIA, ESTERHÁZY-PALOTA, POZSONY • 2017. február 26-ig • A tárgyalt időszak a szlovák történelem egyik legellentmondásosabb korszaka, a politikai és társadalomtörténeti megközelítések mellett a művészettörténeti feldolgozás eddig teljesen hiányzott az eddigi publikációkból. A témában úttörő vállalkozásként számon tartott kiállítás és a kapcsolódó előadás-sorozat számba veszi azokat a jellegzetességeket és fordulatokat, amelyek a harmincas évek végétől a második világháború befejezéséig jellemezték a szlovák részek vizuális kultúráját, művészetének formai sajátosságait, az alkalmazott grafika és a háborús propaganda együttműködését. Az új rendszernek szüksége volt propagandára, új ikonográfia született, új történelmi képcsarnok épült, antibolsevik, zsidóellenes hanggal, a nép számára minél egyszerűbben elérhető és befogadható műfajok (rajzfilmek, plakátok) felhasználásával. Nem létezett kategorikusan elválasztható hivatalos és ellenzéki művészet, inkább az alkotók eltérő politikai véleménye jelenik meg, nagyjából kronológiai rendben, a háború és a fasizmus fenyegető közeledtétől az ellenállásig és a korszak lezárásáig. A két év kutatómunka után létrehozott, negyven állami és magángyűjteményből felépített kiállítást az intézmény fennállása legnehezebb és legkomplexebb projektjének tekinti, felhasználva a 2012-ben megrendezett, nagy vihart kavart „ötvenes évek” kiállítás tanulságait. A téma összes aspektusának megjelenítésével a kurátorok kérdéseket tesznek fel, de nem mondanak ítéletet és nem minősítenek – a tanulságot a látogatóra bízják. A kurátori vezetések mellett filmfesztivált is rendeznek és önálló weboldalt (senxskutocnost.sng.sk) hoztak létre az eddig elvégzett kutatások eredményeivel.

ROBERT CAPA ITÁLIÁBAN 1943–44 • PALAZZO PIGORINI, PARMA • 2017. január 15-ig • A magyar származású fotográfus a második világháború két évében Olaszországban is megfordult, s rögzítette a háború (a front és a háterszág) életét és eseményeit. A világ egyik legnagyobb Capa-gyűjteményét őrző Magyar Nemzeti Múzeummal együttműködésben létrehozott kiállításon hetvennyolc fotó látható ebből az időszakból. A szervezők fontosnak tekintik, hogy ezek a fényképek művészi alkotások és egyben fontos történelmi dokumentumok, amelyek emlékeztetnek a háború során átélt borzalmakra. Capa volt az a fotóriporter, aki a lehető legközelebb ment az eseményekhez, folyamatosan kockáztatva életét. 1943-ban haditudósítóként érkezett Olaszországba, részt vett a szicíliai partraszállásban 1943 júliusában, és egészen 1944 februárjáig rögzítette a háború eseményeit Palermóban, Nápolyban, Monte Cassinónál a hegyekben készült sorozata pedig éppúgy világhírűvé vált, mint a D-Day vagy a spanyol polgárháború dokumentumai.

RIPPL-RÓNAITÓL VAJDÁIG. MODERN MAGYAR RAJZOK GOMBOSI GYÖRGY MŰVÉSZETTÖRTÉNE SZ GYŰJTEMÉNYÉBŐL 1900–1945 • [MAGYAR NEMZETI GALÉRIA](#) • 2017. március 19-ig • A két világháború közötti időszak tekinthető a magyar grafikai gyűjtés fénykorának: olyan gyűjtők vásárolták és tartották becsben a hazai rajzművészet mestereinek munkáit, mint a nagybányai festékgyáros Bedő Rudolf, a szerkesztő és művészeti kritikus Szegi Pál vagy a gyorsírótanár Radnai György, de ebbe a sorba illeszkedik az 1945-ben tragikusan fiatalon elhunyt művészettörténész, az itáliai reneszánsz kutatója, Gombosi György is, akinek páratlan gyűjteményéből a nyolcvanas években és bő egy évtizeddel ezelőtt már láthattak egy válogatást a Magyar Nemzeti Galéria látogatói. A Római Magyar Akadémián és felesége, a művészcsaládba született Beck Judit révén került kapcsolatba a kortárs művészekkel, akik közül többeket (például Perlrott-Csaba Vilmost, Kmetty Jánost) a barátjának tudhatott. Műtermekből és a Tamás Galéria kiállításairól vásárolt, nem is mindig a kész műveket, hanem a vázlatokat, az egyes alkotói fázisokat részesítette előnyben. A legtöbb darabbal Rippl-Rónai József volt jelen a legteljesebb szakaszában mintegy kétszáz lapot őrző Gombosi-gyűjteményben. A hagyatékban maradt rajzokat 2016-ban megvásárolta a Szépművészeti Múzeum–Magyar Nemzeti Galéria.

BRASSAÏ: GRAFFITI • [CENTRE POMPIDOU, PÁRIZS](#) • 2017. január 30-ig • A magyar származású fotográfus a párizsi éjszakát ábrázoló sorozata után 1933-ban fordította figyelmét a falírkák, karcolások, graffitik felé. Ő volt az első a fotóművészet műfajában, aki a városi életnek ezzel a kevésbé látványos és addig figyelemre sem méltatott szeletével kezdett foglalkozni. Falírkákat gyűjtő katalógusát több év szisztematikus munkájával állította össze – ezek az ábrázolások nemcsak a társadalmi valóság nyomai, de fontos képzőművészeti alkotások is, mondta Brassai 1958-ban, aki tipológiai leírást is adott az ábráknak. A művészettörténet összekapcsolja Brassainak a graffitik iránti érdeklődését a szürrealistákhoz való csatlakozásával: Bretonnal és körével valóban a harmincas évek elején került szorosabb kapcsolatba. A több mint ötszáz fotóból álló sorozat huszonöt éven át készült, közönség elé először a New York-i Museum of Modern Artban kerül, igen nagy visszhangot kiváltva. A Pompidou mostani kiállításán csaknem száz kép mellett olyan műalkotások is láthatók, amelyekre hatottak Brassai falírka-fotói, Picassótól Dubuffet-ig.

A NÉMET KOLONIALIZMUS • [DEUTSCHES HISTORISCHES MUSEUM, BERLIN](#) • 2017. május 14-ig • A múzeum először vállalkozik arra, hogy különböző nézőpontok alapján áttekinthe a német gyarmatosítás történetét, eredetét és hatásait. Bár Németország egyike volt a gyarmattartó birodalmaknak, a téma feldolgozása csak az utóbbi években kezdődött meg. A kiállítás vizsgálat alá veti a birodalmi törekvések mögötti eszmét és ideológiát, az „európaiság” felsőbbrendűségének tudatát és hogy miként vált mindez – a helyi hatalmak és szövetségek erőszakos cselekedeteinek következtében – népiirtássá, például Namíbiában.

A helyi és a német erők a gyarmatosított területeken, Afrikában, Óceániában kialakították a maguk sajátos rendszerét és mozgásterét: a tárlat felidézi a német hivatalnokok, misszionáriusok, katonák, telepesek és kereskedők szerepét a rendszer fenntartásában. Látszólag megnyire tartották tiszteletben a helyiek hagyományait és érdekeiket – teszi fel a kérdést a kiállítás, és mindez milyen ellenmondásban áll azokkal a gyűjteményekkel és dokumentációkkal, amelyek egyértelműen a gyarmatosítók érdekeinek kiszolgálását támasztják alá. Ugyanezek a nagyhatalmi törekvések folytatódtak hasonló felsőbbrendűségi tudattal átítatva a német kolonializmus új szakaszában, 1919-től kezdődően is. A történelmi múlt felidézése mellett a társadalmi és művészeti hatásoknak is nagyobb teret szentel a kiállítás.

FRANCIS BACON: PICASSÓTÓL VELÁZQUEZIG • GUGGENHEIM BILBAO • 2017. január 8-ig • A kiállítás Francis Bacon ötven festményén és más mesterek harminc munkáján keresztül mutatja be a régi és kortárs mesterek hatását a művész alkotásain. Többnyire kevéssé ismert, korábban ritkán kiállított művek láthatók, amelyeken egyértelműen felfedezhető a spanyol és a francia kultúra hatása. Bacon ír származása ellenére elsősorban olyan spanyol klasszikusok hatása alatt alkotott, mint az egyértelmű példakép, Velázquez, festői pályája pedig egy Picasso-kiállítás hatására indult 1927-ben. Különösen a francia irodalom érdekelte, rendszeresen olvasta Racine, Proust, Balzac, Baudelaire munkáit, és folyamatosan tanulmányozta a Franciaországban alkotó művészek (Manet, Degas, Gauguin, Van Gogh, Matisse, a korábbiak közül Ingres, Géricault, Daumier) életművét. A spanyol hatások leglátványosabban Velázquez *X. Ince pápa portréj*ának feldolgozásával érvényesültek: az eredeti művet egy 1954-es római utazása során láthatta a Palazzo Doria Pamphilj gyűjteményében, a látottakat memorizálta, és ennek nyomán elkészített több mint ötven variációt a 17. századi mesterműről. Hasonló hatások érték a Pradóban, ahol Zubarán, El Greco, Goya műveit tanulmányozta. A kurátorok hangsúlyozzák, hogy ezzel a kiállítással új perspektívát kínálnak Bacon életművének értékeléséhez.

URALKODÓK LISZT FERENC KÖRÉBEN • LISZT FERENC EMLÉKMŰZEUM • 2017. május 30-ig • Liszt Ferenc már növendék korától magas rangú pártfogók támogatását élvezte, arisztokraták, államférfiak versengtek azért, hogy egy-egy előadás erejéig vendégül láthassák. Fellépéseit az európai elit fontos társadalmi eseményei között tartották számon. A zeneszerző-zongoraművész egykori otthonában kialakított múzeumban ennek a kapcsolatrendszernek a dokumentumait, relikviáit állították ki. A kiállítás középpontjában azok a nyomtatott és kéziratos kották állnak, amelyeken uralkodók, támogatók, tisztelők ajánlái olvashatók, de több levél is fennmaradt, többek között III. Napoleon vagy IV. Frigyes Vilmos rajongó soraival, köszönetnyilvánításaival. Liszt elismerésekben sem szenvedett hiányt, megkapta a francia Becsületrendet, a pápai Szent Gergely-rend oklevelét, Ferenc József pedig a Vaskereszt renddel tüntette ki – mindezek dokumentumai is helyet kaptak a tárlókban.

Részlet a Liszt Ferenc Emlékmúzeum *Uralkodók Liszt Ferenc körében* című kiállításából
Török Miklós felvétele, Liszt Ferenc Emlékmúzeum

